

Kreativni arhivi u programu Eurokaza

Gordana Vnuk

Eurokazov program je uvijek bio posvećen određenim temama oko kojih su se organizirale predstave, razgovori, okrugli stolovi i razna popratna događanja. Jedno od prošlih festivalskih izdanja, ono iz 2009. godine, bilo je posvećeno odnosu kazališta i smrti. Ta velika i, možemo reći, preozbiljna tema, koja će u nekih sigurno izazvati i nelagodu, a u najblažem obliku melanholiju, doživjela je svoj programski vrhunac u Eurokazovu, do tada najvećem produkcijskom pothvatu, jedinstvenom umjetničkom i kulturološkom događaju na zagrebačkom groblju Mirogoj. Projekt se pripremao tri godine a koncipirali su ga argentinski umjetnici, dizajner zvuka Nicolas Varchausky i likovni umjetnik i fotograf Eduardo Molinari. Argentinska inačica ovog multimedijalnog događanja pod nazivom *Tertulia* prvi put je izvedena u Buenos Airesu 2005. godine na njihovom najrepresenzativnijem groblju La Recoleta, u sklopu Festival Internacional de Buenos Aires, s više tisuća posjetitelja.

Treba spomenuti da se cjelokupno umjetničko djelo Eduarda Molinarija konstruirao oko arhiva pomoću kojih istražuje odnos između umjetnosti, povijesti i teritorija. Njegov životni projekt *Archivo Caminante* (u prijevodu: Hodajući arhivi), koji je započeo 2001., može se opisati kao vizualni arhiv u pokretu koja kritički promišlja dominantne povijesne narative; procese koji stvaraju memoriju, pojedinačnu kao i kolektivnu, a protiv njihove mumifikacije.

Varchausky i Molinari zajedno s hrvatskim kazališnim, vizualnim i zvučnim umjetnicima stvorili su potpuno nov umjetnički projekt istog naziva kao i argentinski, koji se temeljio na arhivskim istraživanjima kroz hrvatsku i zagrebačku povijest, kojemu je naše najljepše i najvažnije groblje Mirogoj dalo odgovarajući kontekst i atmosferu.

U programskoj knjižici Eurokaza opisani su razlozi i intencije kao i provedba projekta: Groblje kao mjesto/prostor/građevinska cjelina sažima jedinstven svijet povijesnih, aristokratskih, vojnih, građanskih, pučkih osoba, osobnosti i osobitosti, ali i predstavlja cjelinu

arhitektonskih ostvarenja, u kojoj se spajaju različiti stilovi, priznate umjetničke vrijednosti, domovinski i religijski simboli; magija, mistika i narodska prostodušnost. Groblje je, nadalje, geografija koja artikulira i organizira moguće odnose između individualnog i kolektivnog sjećanja; simbolički prostor koji se nudi žudnji uspostavljanja komunikacije s našim precima.

Sama riječ *tertulia* označava forme razgovora i druženja argentinske građanske klase s kraja 19. stoljeća. Ideja o razgovoru s preminulima težnja je koja postoji oduvijek u različitim kulturama: ona propituje odnose vječnog i prolaznog, javnog i privatnog, individualiteta i zajednice.

Projekt *Tertulia* može se opisati kao poziv na zajedničko noćno putovanje kroz groblje. Na tom se putu događa iskustvo implementacije, učitavanje i upisivanje kolektivnog sjećanja u određeni lokalitet ali s drugačijim iskustvom temporalnosti, koje se razvija s putem koji treba prijeći. Ovdje nije riječ o kronološkoj ili dokumentarističkoj naraciji i ovo nije rad o povijesti nego rad koji polazi od povijesti. Polifoni labirint zvukova, glasova, odjeka, melodija, slika, sažet je u *kabinete* i *opservatorije* kao prolazne stanice. Riječ je o diskretnim prostornim intervencijama, dojmljivim instalacijama koje uključuju objekte, video radove i vizualne intervencije; to su odmorišta koja ritmiziraju naše kretanje po groblju, ali i naše promišljanje prostora i vremena. Izlaže se i klasificirana množina vizualnih zapisa iz hrvatske i zagrebačke povijesti, koja nije tako autentična i neprispodobiva kakva nam se čini kad smo izvan grobljanskih polja. Instalacije su svojevrsne mrtve prirode, mirna shizoidna čudovišta sastavljena od sklopova mitološkog, političkog i posve fikcionalnog materijala, koji zatrpava naš suhoparan, ideologijski osiguran, historijski imaginarij u susretu sa simboličnim plohami vječnosti.

Nicholas Varchausky traga za glasovima povijesti i tradicije koji rezoniraju u našu suvremenost. Kreirao je polifoni labirint – fugu sastavljenu od dijelova

Nicolas Varchausky: *Tertulia* - Mirogoj

koje naziva: turbulencije, rezonancije, eksplozije i glasovi. Računalni sustav stvara zvučne zapise iz nestale tjelesne i nominalne mase zagrebačke/hrvatske prošlosti. Dokument, baza podataka o svim pokopanim na mirogojskom groblju, transformiran je u zvučne znakove, sonorne personalizirane posvete linijama smrti, koji nas obavijaju beskonačnom brižljivošću.

Posjetitelji su bili pozvani da u nenaumljivo meditativnom ambijentu razgledaju i ponovno otkriju dio svoga kolektivnog i individualnog sjećanja. Iako u svijetu nije baš rijetka pojava da groblja postanu ambijent za različita kulturna događanja, Eurokazova *Tertulia* će ostati zapamćena kao do sada jedini umjetnički projekt koji se dogodio na Mirogoju, gdje groblje nije bilo samo ravnodušna kulisa već glavni lik koji se rasprostire vertikalno i horizontalno kroz arhivsku građu, predlažući moguće pravce njene kreativne primjene. ■

INFO

Archivo Caminante: <http://archivocaminante.blogspot.com/>

Nicolás Varchausky: *Tertulia* – Mirogoj: <http://www.varchausky.com.ar/tertuliamirogoj/>

Digitalni arhiv Eurokaza: <http://archive.eurokaz.hr/>